

Djakovo tipo svareliai - archeologiniai radiniai, kurių paskirtis sukėlė nemažai diskusijų archeologų tarpe. Pirmi šio tipo dirbiniai rasti dabartinėje Maskvos miesto teritorijoje, Djakovo piliakalnyje, XIX a. pabaigoje – pagal radimo aplinkybes įgavo Djakovo tipo svarelių pavadinimą. Ieškant atsakymo į klausimus apie jų paskirtį svarstyta, kad tai galėjo būti kulto reikmenys, svareliai svėrimui, verpimo įrankiai. Visgi dažniausiai keliama ir plėtojama hipotezė, kad tai vertikaliųjų audimo staklių pasvarai.

Pav. Djakovo piliakalnis - Maskvos upės krante esantis kultūros paveldo objektas, pradėtas kasinėti 1889 m. Piliakalnio vardas davė pavadinimą archeologinei kultūrai bei pirmą kartą jame aptiktiems Djakovo tipo svareliams

Šie formomis primenantys kūgi, ritę, apverstą grybą ir pan. dirbiniai gaminti iš molio, rečiau – rago. Jų dydis varijuoja nuo miniatiūrinių 2,5x2 cm, iki gan didelių – 8x5 cm dydžio. Didesniosios dalies tokių radinių šoniniai paviršiai dekoruoti taškeliais, grioveliais, geometriniiais raižiniais. Visų briaunos paprastai rantytos vertikaliais grioveliais. Manoma, jog briaunos grioveliai, o kartais ir plokštumos ornamentas turėjo funkcinę reikšmę siūlui prilaikyti.

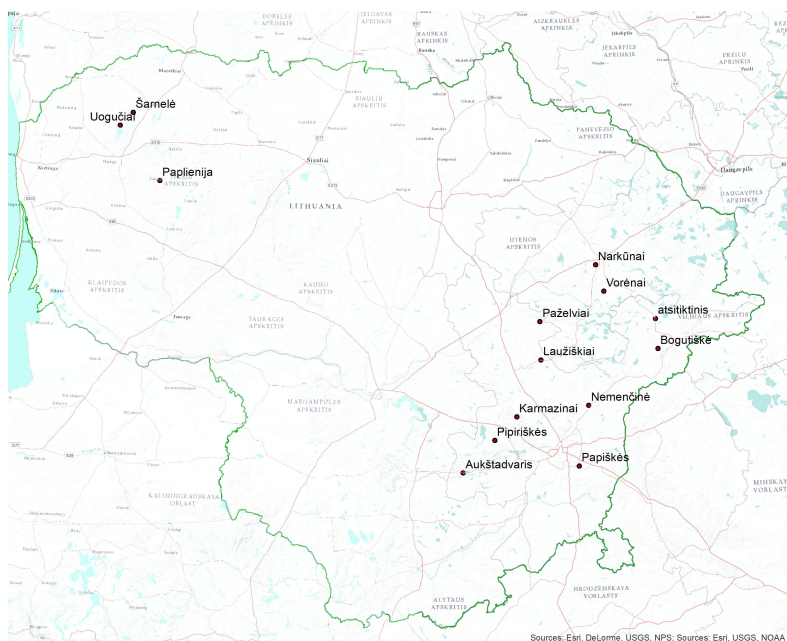
Pav. Djakovo tipo svareliai – būdingi rytų baltų pirmaisiais mūsų eros amžiais datuojamų piliakalnių ir gyvenviečių kultūriniuose sluoksniuose randami dirbiniai.

Baltiškios kilmės vandenvardžių paplitimo ribos ir Djakovo svarelių radvietės

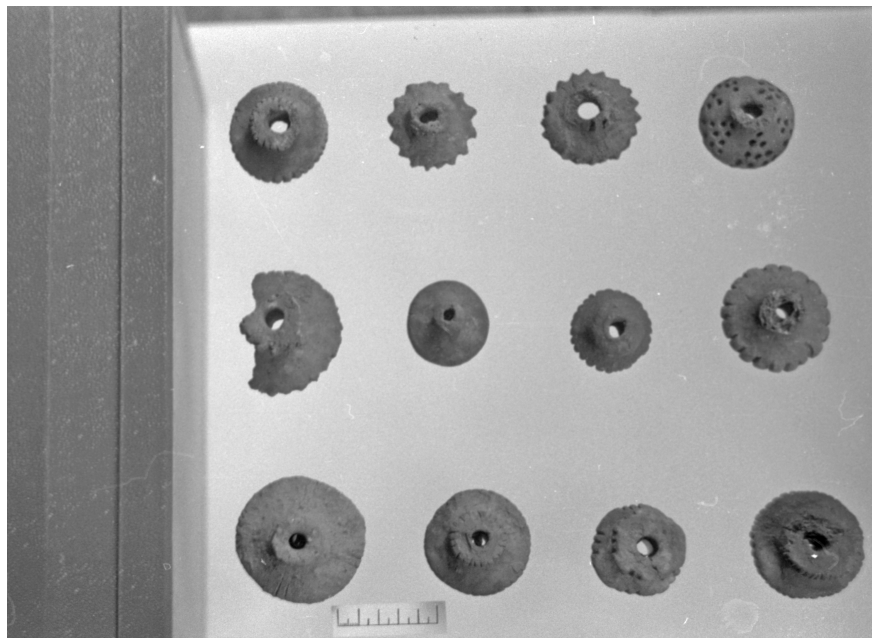

Pav. Djakovo svarelių radimvietės ir Baltiškiosios kilmės vandenvardžių paplitimo ribos. Aut. A. Luchtanas. Tautos kilmė, 2006 m.

Svareliai aptinkami rytinių baltų ar su baltais kontaktavusių fino-ugrų genčių teritorijose. Radimvietės apima platų Rytų Europos regioną nuo Volgos–Okos aukštupio rytuose iki Žemaitijos vakaruose, taigi: archeologinių Brūkšniuotosios, Dniepro-Dauguvos, Djakovo kultūrų arealus. Jei pirmosios kultūros traktuojamos kaip tipiškos rytų baltų archeologinės kultūros, paskutinią siejama su fino-ugrais, tačiau vakarinis jos arealo pakraštys vėlyvuju egzistavimo periodu buvo stipriai paveiktas baltų. Djakovo tipo svareliai aptinkami šios kultūros baltų įtakos zonoje.

Pav. Djakovo svarelių paplitimo žemėlapis Lietuvos teritorijoje. Pagal Lietuvos TSR archeologijos atlasas, 1975, t. II, papildytas D. Baltramiejūnaitės

Pav. Nemenčinės piliakalnyje rasta daugiausiai Djakovo tipo svarelių – 26 vnt. Nuotrauka V. Daugudžio, 1965 m. Lietuvos istorijos instituto Rankraštynas, Nr. 18035

Dirbiniai naudoti gana trumpą laikotarpį – pirmaisiais mūsų eros amžiais. Jie paprastai aptinkami piliakalnių, gyvenviečių kultūriniuose sluoksniuose. Vien Lietuvoje žinoma ne mažiau 15 vietovių, kuriose rasta daugiau nei 80 vienetų tokių dirbinių. Kito laikotarpio archeologijos paminkluose pasvarų aptinkama pavieniais atvejais.

Pav. Nemenčinės piliakalnis. Aut. P. Kulikauskas.